

Korumacılığın Binbir Yolu ve Bir Avuç Talibi

ABD'den başlayarak ve misilleme ile dünyada dozu yükselebilecek ticari korumacılığı kimlerin, hangi sektörlerin ve hangi yöntemlerle istediğini bir kez daha gözden geçirmeliyiz. Ama her halükarda, dış rekabete karşı koruma talep eden kesimlerin, korumacı politikalarla, daha fazla devlet müdahalesini sineye çekeceğinin bilinmesi gerekir. Eğer serbest ticaretin yükselen bir ekonomik ve toplumsal maliyetinin olduğu giderek yaygınlaşan bir kanaat ise, bunun artan devlet denetimi, kısıtlama ve yasaklamalarla dengelenmesi beklenmelidir.

Eğer koruma talebi merkantilistik bir öze sahipse o zaman, talebin geldiği merci, mutlaka dozu koşullara göre değişebilen bir ithalat koruması, buna karşılık bir ihracat atılımı isteyecektir. Ama misillemenin çok kolay hayata geçirilebildiği günümüzde, artık 17 ve 18. yüzyılın sömürge ticareti kuralları uygulamasını beklemek abesle iştigal olur. Ticari yaptırımların bile karşılıklı olarak başlatılıp, sonra pazarlıklara konu olduğunu düşünecek olursak, günümüzde, hem merkantilist taleplerin bir karşılığının olamayacağını, hem de korumacı ticaretin koyduğu engellerin, kolayca (çoğu zaman yasal olmayan yollarla) aşılacağına hatırlanması iyi olur. Bunun için geçici süre ile karşılıklı uzlaşma düzenlemelerine bağlı, miktar kısıtlamaları ve engeller, koruma talep eden taraflara bir ferahlama, bir toparlanma fırsatı sağlayabilir ve zorlukları atlatmada çözüm olabilir. Ama açacağı yeni rant kapılarını sonradan kapamanın kolay olmayacağı da düşünülmesi.

“Yerli Malı Yurdun Malı, Herkes Onu Kullanmalı”

Eğer koruma talebi ve buna verilen siyasi tepki, ideolojik mülahazalara dayanıyorsa, o zaman “önce Amerika, önce Fransa” gibi sloganlar, ulusal piyasalarda “yerli malı satın al” gibi kampanyalara kucak açabilir. Dünyada hiçbir ülke, ulusal ürünlerini Japon halkı kadar kutsamamıştır. Bu nedenle Japonya için ithalat, engel olmasa da sınırlı kalmaktadır. Oysa ithalata dayanan bir üretim yapısı, ithal malı kullanmaya teşne bir tüketim tercihi bulunan ülkelerde, “yerli malı kullan” politikalarına, halkın tam destek vermesi söz konusu olamaz. Görünürde ideolojik sloganları benimseyenler bile, kaçakçılık alıp yürür. Yasak ve engeller rekabete kapanan üretim sektörlerinde kaliteyi gözetmeme keyfiyeti kadar, elde ettikleri bir tür tekel hakkından dolayı, üreticinin fiyat artışları yolu ile tüketiciyi istismarına yol açabilir.

Korunma Talebi ve Yöntemleri

Dünyanın hemen her ülkesinde veya ülke gruplarında tarım sektörleri, sürekli veya geçici korunma talep eder. Ulusal gıda güvenliğinin sağlanması, ele güne muhtaç olmama, çevrenin, toprağın, havayancılığın, hayvan türlerinin, farklı eko sistemlerin, özgün yöresel ürünlerin, su kaynaklarının, ormanların, denizlerin ve madenlerin korunması ve nihayet tarım gibi bir geleneksel sektörde belli bir nüfusun bulunmasının sağlanması için bu talepler karşılık

da bulur. Bulmalıdır da. Hayvancılığı desteklemek ve üretimi arttırmak yerine, et ithali, bazen kısa vadeli bakış açısı olan karar alıcılara, siyasi rant sağlayabilir. Ama denetimli yanısıra, denetimsiz ithalat, havyan hastalıklarının yayılmasına, halk sağlığının tehlikeye atılmasına neden olabilir. Tarım dışı korunma talepleri bir de, emek yoğun işgücü alanlarından ve emek gücüne yoğun yer veren hizmet sektörlerinden gelir. Daha fazla ihracat yapan firma ve sektörlerle karşılık, sadece ulusal piyasaya hitap eden sektörler, elbette korunmak ister. Bunun yanısıra, ulusal firmaların ve daha fazla ulusal kimliğe sahip firmaların bulunduğu üretim sektörlerinin, çokuluslu ve yüksek teknoloji kullanan sektörlerle göre, daha fazla koruma istemesi alışılmış bir davranıştır.

Hizmet Sektörleri Bambaşka

Mühendislik, mimarlık, tıp doktorluğu, eczacılık, avukatlık, muhasebecilik gibi hizmetler meslek odaları yolu ile dışardan gelecek profesyonel rakiplerine karşı korunma ister ve hizmetlerin icra edilemesinde sıkı kurallar ve sınavlar uygulamayı öngörür. Buna karşılık, özellikle (çok uluslu)otel ve restoran zincirleri tam bir serbest ticaret ve seyahat özgürlüğü ister. Banka, finans ve sigortacılık hizmetleri karşılıklılık(reciprocite) esasına göre, ikili veya çoklu anlaşmalarla ülkeleri birbirlerine karşı açmayı bir sektör geleneği olarak benimsemiştir. Öyleki buna şube sayısı veya faaliyet gösterilecek bölge tesbiti yanısıra, bankalar için mevduat kabul edilip edilmeyeceği, sigortacılık için, hayat ve/veya emeklilik sigortası piyasasına yabancı alınıp alınmayacağı bile anlaşmalara tabiidir.

Gümrük Vergisi, Kota ve Kısıtlama İhdası Mümkün mü?

Dünya Ticaret Örgütü üyesi olup da tarife indirim anlaşmalarını imzalayanlar için zor. Bir bölgesel işbirliği üyesi olup da, bu işbirliğini terketme kararı alanlar için bile kuşkulu. NAFTA'yı sona erdirmek isteyen Trump, Kanada ile ABD arasında yıllardır sürtüşme konusu olan kereste –kütük ticaretine dün %24 oranında tarife koydu ise, yakında bunun sonucunu görürüz. Ama Brexit'in gündeminde, AB menşeyli ürünlere tarife koyma planı yok. Demek ki, Trump bir nedenle ulusal kereste üreticilerine siyasi taviz vermek isterken, İngiltere'nin AB ile düşündüğü gelecekte, kendi üreticisine böyle bir taviz ihtiyacı şimdilik yok. Ancak gerçekten yaygın işsizlik görülen alanlarda, selektif yöntemlerle, ikili anlaşmalara dayanarak, geçici sürelerle uygulamaya konan tarifeler söz konusu olabilir. Bu açıdan bakalım ABD nin keresteye koyduğu tarifenin ömrü ne kadar olacak?

Tabii kota ve kısıtlamalar da hayata geçirilebilir. Sınırlara duvarlar da örülebilir. Ayrıca, dış ticareti zorlaştıracak bürokratik aşamalarla, ithalatçı canından bezdirilebilir. Ulusal paranın değer kaybetmesi de aynı kapıya çıkar. Ama maliyetler yolu ile yaratabileceği enflasyon etkisi, makro ekonomik istikrarı tehlikeye sokabilir. Tabii bu sözüm durgunluk tehlikesi yaşayan ülkeler için geçerli değil. Çünkü onlar açıkçası enflasyon yükselmesine öykünen

lkeler. ABD nin bugün hala bunlardan biri olması ŐaŐırtıcı olmamalı. Onun için ticaret engelleri ile bunu yapması da normal kabul edilebilir.

Terör Denetimleri ile Engellenen Dış Ticaret

Sermaye, emek, mal ve hizmet hareketleri, beklenmedik anda ortalığı karıŐtıran terör nedeni ile artık bir menŐei denetimine tabii. Her yerden, her yere giden sermaye denetimli. Aman terör finansmanı sağlıyor olmasın diye. Oysa pek çok ülke mali serbestleŐtirme nedeni ile sınırları 1980 li yıllardan bu yana kaldırma eğilimine girmiŐti. Emek hareketlerinde, aralarında İstanbul ıkıŐı da olan 6 ülke mi zan altında sadece? Yoksa artık her ülke, her diğer ülke pasaportunu daha sıkı mı denetleyip, özellikle çalıŐma izinleri konusunda daha mı seçici olacak? Büyük Britania AB sınırlarından, ABD, zellikle Meksika'dan, genellikle ise dünyadan işgücü almakta isteksiz, yasakçı ve korumacı. Hizmet hareketleri kuŐku altında. Okyanus taŐımacılıęında serbestleŐmenin düŐmanı Hint okyanusunda cirit atan korsanlar. Mal hareketleri de sıkı sıkı denetlenmek durumunda. Sadece mal hareketleri mi? Terör gübre ticareti yanısıra, gübre üretimine bile denetim ve kısıtlama getirdi. Çünkü patlayıcı yapmakta kullanılıyormuŐ. Ama ne yapılırsa yapılısın, her kısıtlama, yasal olmayan yeni alternatif eriŐim kanalları açma eğiliminde. Terörün dış ticarete maliyeti giderek azımsanmayacak hale geldi bile. Açıkçası bu gidiŐ serbest ticaretten korumacılığa basit bir yalpalama değil. Siyasi gerginlikten g devŐirme giriŐimi.

Prof. Dr. Sema KALAYCIOęLU